

9. Stanciu Mihai, *Reforma conținuturilor învățământului*. Cadru metodologic., Iași: Polirom, 1999;
10. Tofler A., *Socul viitorului*, trad. de L.Moga și G.Mantu, București 1993;
11. Wikipedia – google.ro

TOLERANȚA INTERETNICĂ ÎN RÂNDUL TINERILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA

Diana Cheianu-Andrei,
dr., conf., univ., USM

Prezentul articol analizează cunoașterea atitudinii și gradului de toleranță a tinerilor vis-a-vis de grupurile minoritare, având la bază rezultatele unui studiu sociologic pe un eșantion reprezentativ de tineri, realizat de Centrul de Investigații și Consultanță „SocioPolis” la solicitarea Centrului Național al Tinerilor din Republica Moldova. Grupul țintă al studiului l-au constituit tinerii în vârstă de 14-30 ani, reprezentanți ai diferitor minorități etnice. În realizarea studiului s-au utilizat metode cantitative (ancheta sociologică în bază de chestionar) și calitative (interviuri individuale aprofundate). Au fost chestionați 802 tineri [1] și intervievați 20 [2].

Distanța socială indică cum acționează stereotipurile asupra comportamentului diferitor grupuri de indivizi. Reprezentanții unei etniei se distanțează de alte grupuri sociale prin luări de poziție, prin anumite comportamente și atitudini, etc. Utilizând scala distanței sociale propusă de sociologul american E.S.Bogardus³ au fost analizați 7 itemi ai acceptării reprezentanților altor etnii: (i) în relație de rudenie prin căsătorie, (ii) de prieteni apropiați, (iii) de vecini, (iv) de colegi de serviciu, (v) de cetățeni ai țării, (vi) de vizitatori în țară, (vii) ne-acceptarea și excluderea din țară.

Datele studiului indică că moldovenii au cel mai înalt nivel de toleranță față de reprezentanții propriei etnii acceptându-i în relație de rudenie prin căsătorie și deci și în calitate de prieteni apropiați, vecini, colegi de serviciu. Moldovenii acceptă ucrainenii, rușii și românii în calitate de vecini. Urmează găgăuzii și bulgarii care sunt acceptați în calitate de colegi de serviciu și cel mai mic nivel de acceptare socială este din partea moldovenilor față de romii care sunt acceptați doar ca cetățeni ai aceleiași țări. De fapt, reprezentanții tuturor etniilor din Republica Moldova manifestă cel mai scăzut nivel de toleranță față de etnia romă – aceștia fiind acceptați doar ca cetățeni ai țării.

³ Scala Bogardus este o scală unidimensională, cumulativă de tip Guttman și a fost elaborată în anul 1925 de către sociologul american E.S. Bogardus, fiind utilizată în cadrul studiilor sociologice pentru a măsura distanța socială dintre grupuri de persoane, grupuri etnice, rase.

Între reprezentanței etniei ucrainene distanța este mai mare decât în cazul moldovenilor. În schimb, ucrainenii au un nivel de acceptare mai înalt comparativ cu moldovenii față de ruși pe care-i acceptă ca prieteni apropiați și nu doar ca vecini; urmează ulterior găgăuzii și bulgarii tolerați ca colegi de serviciu.

Rușii au un nivel înalt de acceptare față de ruși, după care urmează moldovenii și ucrainenii care sunt acceptați ca prieteni apropiați, găgăuzii și bulgarii – în calitate de vecini, românii – în calitate de colegi de serviciu.

Găgăuzii manifestă cel mai înalt nivel de toleranță față de moldoveni și ruși pe care-i acceptă în calitate de prieteni apropiați, după care urmează bulgarii și ucrainenii – ca vecini, românii – colegi de serviciu.

Românii⁴ manifestă cel mai înalt nivel de toleranță față de moldoveni, aceștia fiind acceptați în relații de rudenie prin căsătorie. Ucrainenii, rușii, bulgarii sunt acceptați doar ca vecini, iar găgăuzii ca colegi de serviciu.

Bulgarii cel mai înalt nivel de toleranță îl au față de ruși și găgăuzii pe care-i acceptă ca prieteni apropiați, moldovenii, ucrainenii sunt acceptați ca vecini, iar românii ca colegi de serviciu.

Tabelul 1. Distanța socială dintre etnii, calculată conform scalei lui Bogardus

Relația socială (media Guttman)	Grupul etnic						
	Pe moldoveni	Pe ucrainenii	Pe ruși	Pe găgăuzii	Pe români	Pe bulgarii	Pe romii
Moldovenii	Ar accepta în relație de rudenie prin căsătorie	Ar accepta ca vecin	Ar accepta ca vecin	Ar accepta ca angajat în aceeași întreprindere	Ar accepta ca vecin	Ar accepta ca angajat în aceeași întreprindere	Ar accepta ca cetățean în țară
Ucrainenii	Ar accepta ca prieten apropiat	Ar accepta ca prieten apropiat	Ar accepta ca prieten apropiat	Ar accepta ca angajat în aceeași întreprindere	Ar accepta ca angajat în aceeași întreprindere	Ar accepta ca vecin	Ar accepta ca cetățean în țară
Rușii	Ar	Ar	Ar	Ar	Ar	Ar	Ar

⁴ Respondenții singuri și-au declarat etnia. În cadrul studiului 2,2% din tinerii s-au declarat români. Datele colectate indică că tinerii percep diferit etniile moldovenească și română.

	accepta ca prieten apropiat	accepta ca prieten apropiat	accepta în relație de rudenie prin căsătorie	accepta ca vecin	accepta ca angajat în aceeași întreprin dere	accepta ca vecin	accepta ca cetățean în țară
Găgăuzii	Ar accepta ca prieten apropiat	Ar accepta ca vecin	Ar accepta ca prieten apropiat	Ar accepta ca prieten apropiat	Ar accepta ca angajat în aceeași întreprin dere	Ar accepta ca vecin	Ar accepta ca cetățean în țară
Românii	Ar accepta în relație de rudenie prin căsătorie	Ar accepta ca vecin	Ar accepta ca vecin	Ar accepta ca angajat în aceeași întreprin dere	Ar accepta în relație de rudenie prin căsătorie	Ar accepta ca vecin	Ar accepta ca cetățean în țară
Bulgarii	Ar accepta ca vecin	Ar accepta ca vecin	Ar accepta ca prieten apropiat	Ar accepta ca prieten apropiat	Ar accepta ca angajat în aceeași întreprin dere	Ar accepta ca prieten apropiat	Ar accepta ca cetățean în țară
Romii	Ar accepta în relație de rudenie prin căsătorie	Ar accepta în relație de rudenie prin căsătorie	Ar accepta ca vecin	Ar accepta ca cetățean în țară	Ar accepta ca vecin	Ar accepta ca cetățean în țară	Ar accepta ca vecin

Constatăm la reprezentanții etniilor din Republica Moldova un nivel mediu de toleranță față de reprezentanții altor etnii, întrucât ei acceptă ca toate etniile să trăiască în Republica Moldova (itemii „vizitatori în țară” și „excluderea din țară” nu au fost aleși). În același timp, observăm, că romii sunt cel mai puțin tolerați. Ei sunt acceptați ca cetățeni în țară, însă nu sunt doriți ca vecini sau ca colegi de serviciu, ceea ce înseamnă că reprezentanții altor etnii nu doresc să dețină contacte sociale cu ei.

Nivelul de toleranță este determinat de nivelul de cunoaștere al etniei. Datele studiului indică că dacă tinerii au mai multe cunoștințe despre o anumită etnie, atunci au și un grad mai înalt de acceptare a reprezentanților acesteia.

Marea majoritate a tinerilor moldoveni au relatat că cunosc cultura rusească și cultura românească, însă au cunoștințe limitate despre cultura găgăuză, bulgară, romă sau ucraineană. În același timp, 82,9% din moldoveni doresc să cunoască mai multe lucruri despre etnia românească, 81,6% despre cea rusească, 73,2% despre cea ucraineană, 68,7% despre cea bulgară, 66,3% despre cea găgăuză și doar 57,3% despre cea romă.

Tabelul 2. Cunoașterea culturii altor etnii de către moldoveni

	Nivelul cunoașterii culturii și vieții sociale a etniilor			Procentul celor ce au declarat că ar dori să cunoască mai multe despre cultura etniilor
	Cunosc	Cunosc unele lucruri	Nu cunosc deloc	
Ucrainene	12,1%	55,6%	32,3%	73,2%
Ruse	31,3%	54,5%	14,2%	81,6%
Găgăuze	3,9%	26,3%	69,8%	66,3%
Române	37,4%	40,8%	21,8%	82,9%
Bulgare	3,5%	26,9%	69,5%	68,7%
Rome	7,7%	43,4%	48,9%	57,3%

Peste 90 la sută din tinerii de etnie ucraineană cunosc cultura moldovenească și cea rusească, însă majoritatea din ei nu cunosc culturile celorlalte minorități etnice care trăiesc în Republica Moldova. Totuși, ucrainenii își doresc să cunoască și mai multe lucruri despre cultura moldovenească și cea a rușilor. Interesul pentru cultura bulgară l-au manifestat 67,6% din ucrainenii, pentru cultura românească – 62,2%, pentru cea găgăuză – 59,5% și cea romă – 55,4%.

Tabelul 3. Cunoașterea culturii altor etnii de către ucrainenii

	Nivelul cunoașterii culturii și vieții sociale a etniilor			Procentul celor ce au declarat că ar dori să cunoască mai multe despre cultura etniilor
	Cunosc	Cunosc unele lucruri	Nu cunosc deloc	
Moldovenesti	51,4%	47,3%	1,4%	75,7%
Ruse	52,7%	41,9%	5,4%	74,3%
Găgăuze	6,8%	27,0%	66,2%	59,5%

Române	14,9%	35,1%	50,0%	62,2%
Bulgare	2,7%	37,8%	59,5%	67,6%
Rome	13,5%	31,1%	55,4%	55,4%

Respondenții ruși cunosc cel mai bine cultura etniei majoritare, cunoștințele lor despre celelalte etnii fiind, de asemenea, limitate. Totuși, rușii au manifestat un interes înalt pentru cunoașterea etniei ucrainene – 77,8%, moldovenești – 75,0%, române și bulgare – 72,2% respectiv, găgăuze și rome – 66,7% respectiv.

Tabelul 4. Cunoașterea culturii altor etnii de către ruși

	Nivelul cunoașterii culturii și vieții sociale a etniilor			Procentul celor ce au declarat că ar dori să cunoască mai multe despre cultura etniilor
	Cunosc	Cunosc unele lucruri	Nu cunosc deloc	
Moldovenești	58,3%	38,9%	2,8%	75,0%
Ucrainene	22,2%	61,1%	16,7%	77,8%
Găgăuze	5,6%	36,1%	58,3%	66,7%
Române	13,9%	55,6%	30,6%	72,2%
Bulgare	5,6%	41,7%	52,8%	72,2%
Rome	5,6%	55,6%	38,9%	66,7%

Găgăuzii au cele mai multe cunoștințe despre cultura rusă și cea moldovenească. Numărul celor care nu au deloc cunoștințe despre etnia romă, românească, ucraineană și bulgară fiind de peste 50 la sută. Tinerii găgăuzi au interes mai mare față de cultura rusă – 86,2%, moldovenească – 75,9%, ucraineană – 72,4%, cel față de culturile bulgară, românească și romă care sunt mai puțin cunoscute fiind doar de peste 50 la sută.

Tabelul 5. Cunoașterea culturii altor etnii de către găgăuzi

	Nivelul cunoașterii culturii și vieții sociale a etniilor			Procentul celor ce au declarat că ar dori să cunoască mai multe despre cultura etniilor
	Cunosc	Cunosc unele lucruri	Nu cunosc deloc	

Moldovenesti	34,5%	34,5%	31,0%	75,9%
Ucrainene	10,3%	37,9%	51,7%	72,4%
Ruse	41,4%	48,3%	10,3%	86,2%
Române	6,9%	24,1%	69,0%	55,2%
Bulgare	10,3%	41,4%	48,3%	58,6%
Rome	6,9%	17,2%	75,9%	51,7%

Și o parte din tinerii români nu au deloc cunoștințe despre cultura bulgară, cea găgăuză, romă, ucraineană și rusă. Respectiv, marea majoritate a românilor doresc să știe mai multe despre culturile etniilor conviețuitoare.

Tabelul 6. Cunoașterea culturii altor etnii de către români

	Nivelul cunoașterii culturii și vieții sociale a etniilor			Procentul celor ce au declarat că ar dori să cunoască mai multe despre cultura etniilor
	Cunosc	Cunosc unele lucruri	Nu cunosc deloc	
Moldovenesti	87,5%	12,5%	-	81,3%
Ucrainene	12,5%	75,0%	12,5%	75,0%
Ruse	37,5%	50,0%	12,5%	87,5%
Găgăuze	6,3%	43,8%	50,0%	68,8%
Bulgare	-	31,3%	68,8%	75,0%
Rome	12,5%	62,5%	25,0%	56,3%

În ceea ce privește tinerii bulgari, am constatat că marea lor majoritate cunosc cultura rusească într-o măsură mai mare, dar și printre reprezentanții acestei etnii există tineri care nu au cunoștințe atât despre etnia majoritară, cât și cele minoritare. În rândul bulgarilor, comparativ cu alte minorități etnice, se atestă dorința de a cunoaște mai multe lucruri despre toate etniile din Moldova.

Tabelul 7. Cunoașterea culturii altor etnii de către bulgari

	Nivelul cunoașterii culturii și vieții sociale a etniilor			Procentul celor ce au declarat că ar dori să cunoască mai multe despre cultura etniilor
	Cunosc	Cunosc unele lucruri	Nu cunosc deloc	
Moldovenesti	35,0%	55,0%	10,0%	85,0%

Ucrainene	20,0%	45,0%	35,0%	80,0%
Ruse	70,0%	20,0%	10,0%	90,0%
Găgăuze	35,0%	35,0%	30,0%	80,0%
Române	5,0%	40,0%	55,0%	70,0%
Rome	0,0%	20,0%	80,0%	65,0%

Observăm, că cunoștințele tinerilor despre cultura etniilor conviețuitoare în Republica Moldova sunt limitate. În același timp, marea majoritate a tinerilor, indiferent de etnie au manifestat un interes mai mare față de cultura rusă. Cel mai mic interes la toate etniile este față de cultura romă, fapt ce ar însemna că reprezentanții acestei etnii sunt mai puțin tolerați și considerați inferiori celorlalte etnii.

Activitățile ce ar putea îmbunătăți cunoașterea dintre etnii în Republica Moldova conform opiniei tinerilor sunt: organizarea festivalurilor naționale (91,3%), vizite în localitățile în care trăiesc alte etnii (90,6%), studierea culturii altor etnii în școală (89,7%), promovarea culturii etniilor în mass-media (88,2%), implicarea ONG-ilor prin proiecte locale (84,1%), etc.

Datele analizate indică necesitatea: (i) dezvoltării unei strategii de educație interculturală de către Ministerul Educației, Ministerul Tineretului, Departamentul Relații Interetnice în colaborare cu reprezentanții societății civile care să contribuie la cunoașterea culturii diferitor etnii, dezvoltarea toleranței, recunoașterea diversității; (ii) implicării mass-media în informarea populației despre cultura diferitor etnii (realizarea mai multor reportaje, emisiuni despre etniile din Republica Moldova) și dezvoltarea dialogului intercultural în societatea moldovenească; (iii) cunoașterii și asigurării posibilităților de utilizare a limbilor materne ale grupurilor minoritare, dar și de învățare a limbii române de către reprezentanții altor etnii; (iv) educării toleranței elevilor în cadrul instituțiilor de învățământ față de reprezentanții altor etnii, înlăturării prejudecăților și stereotipurilor prin cunoașterea culturii etniilor din Republica Moldova. Or, posibil ca educația interculturală să nu reprezinte soluția perfectă, dar cu siguranță reprezintă o soluție interogativă și reflexivă importantă pentru tinerii din Republica Moldova.

ETICA ÎN ACTIVITATEA DE RELAȚII PUBLICE ÎNTRE NECESITATE ȘI OPORTUNITATE

Ludmila Lazăr,
doctor, conf.univ.,ULIM

Efectuând o sinteza a câmpului teoretic ce abordează realitatea culturală și socială postmodernă din perspectiva comunicării, putem observa că majoritatea studiilor sunt atrase de aceeași capcană: demonizarea comunicării prin acuzația